

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ТУРИСТОПОТОКУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

С.С.Галасюк,

Україна,

Одеський державний економічний університет

Відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо розвитку туризму і курортів в Україні» від 21 лютого 2007 року № 136/2007, 2008 рік було оголошено Роком туризму і курортів, що свідчить про перспективність даної галузі соціально-економічної сфери нашої держави. В «Стратегії економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року» туризм та рекреація віднесені до числа стратегічних регіональних пріоритетів. Крім того, фахівцями Департаменту рекреаційного комплексу і туризму Одеської міської ради розроблена «Концепція розвитку туризму в м. Одесі на 2007 – 2015 роки», що також підкреслює увагу владних структур щодо розвитку туризму в нашому регіоні.

Одеський регіон є одним із 27 структурних підрозділів українського туристичного ринку, до складу якого входять Автономна Республіка Крим, 24 області та два міста – Київ і Севастополь. Оцінку роботи одеських турагентів і туроператорів проведено на підставі даних державної статистичної звітності, представлених у формі 1-ТУР «Звіт про діяльність туристичної організації», затвердженої наказом Держкомстату України від 04.03.1998 р. № 96.

У рамках України співвідношення між в'їзним (іноземним), виїзним (зарубіжним) і внутрішнім туризмом за 2007 рік становить 13% : 12% : 75% [1], у той час як в Одеському регіоні воно більше рівномірне: 39% : 34% : 27%. В Одеській області простежується домінування іноземного туризму серед інших видів, у той час як по Україні в цілому найбільший розвиток одержав внутрішній туризм (біля трьох чвертей усього обсягу). Іноземний туристопотік по Україні становить лише 13% усього обсягу, що нижче аналогічних показників нашої області на 26 пунктів, а частка закордонного туристопотоку Одеського регіону майже в 3 рази більше, ніж у масштабах всієї країни.

Однак варто зазначити, що серед окремих видів туризму найдешевшим в Одеському регіоні вважається іноземний - він у 3 рази дешевше закордонного й у 2 рази – внутрішнього, виходячи з розрахунку середньої вартості туристичного обслуговування. Даний показник є досить низьким (приблизно \$100) у порівнянні із середніми доходами інших країн від іноземного туризму. Наприклад, у Франції він становить \$585, у Туреччині - \$890, у Великій Британії - \$1100, у Німеччині - \$1380, у середньому по Україні – \$185 [2].

Більш докладна інформація щодо структури туристопотоку, обслугованого ліцензіатами з туризму Одещини, міститься в таблиці «Розподіл туристів Одеського регіону по видах туризму залежно від цілі відвідування у 2005-2007 роках».

Таблиця

Розподіл туристів Одеського регіону по видах туризму залежно від цілі відвідування у 2005-2007 роках [3]

(осіб)

Цілі відвідування	Роки	Зміни 2005-2007, раз	Середня питома вага, %	Загальна кількість туристів	у т.ч. по видах туризму		
					іноземний	зарубіжний	внутрішній
Службові, ділові, бізнес, навчання	2005	Збільшення в 1,4 рази	6,1	6453	1433	2131	2889
	2006			7113	1843	2240	3030
	2007			9018	2709	2241	4068
Дозвілля, відпочинок	2005	Збільшення в 1,2 рази	88,3	95933	45441	25636	24856
	2006			111671	52865	32551	26255
	2007			117611	48666	39784	29161
Лікування	2005	Зменшення на 36,6%	3,8	4712	1445	103	3164
	2006			6314	1649	164	4501
	2007			2985	587	109	2289
Спортивно-оздоровчий туризм	2005	Збільшення в 1,3 рази	0,3	323	–	72	251
	2006			520	101	11	408
	2007			415	–	7	408
Спеціалізований туризм	2005	Збільшення в 3,5 рази	0,2	78	–	78	–
	2006			215	–	215	–
	2007			276	–	276	–
Інші цілі відвідування	2005	Збільшення в 3,1 рази	1,3	842	328	438	76
	2006			1512	343	1000	169
	2007			2588	266	2266	56
УСЬОГО:	2005	Збільшення в 1,2 рази	100	108341	48647	28458	31236
	2006			127345	56801	36181	34363
	2007			132893	52228	44683	35982
Структура туристопотоку	2005			100%	45%	25%	30%
	2006			100%	45%	28%	27%
	2007			100%	39%	34%	27%

Згідно з даними таблиці, протягом усього досліджуваного періоду часу ліцензіатами у сфері туризму Одеської області найбільше було обслуговано *іноземних* туристів. Однак, частка їх у загальному обсязі туристопотоку падає - з 45% у 2005 р. до 39% у 2007 р. Дана обставина пояснюється більше значним збільшенням темпів росту зарубіжного туризму, питома вага якого в загальному обсязі туристопотоку зросла з 25% у 2005 році до 34% - у 2007 р. За минулі 3 роки іноземний туристопотік збільшився в абсолютному вираженні на 3,5 тисячі туристів, а зарубіжний - на 16,2 тисячі, за рахунок чого й відбувся основний

перерозподіл їхніх часток, тому що зміна внутрішнього туристопотоку у відсотковому відношенні незначна.

Досліджуючи структуру туристопотоку, обслуговуваного туристичними фірмами Одеського регіону, в розрізі різних видів туризму по цілям поїздки можна зробити наступні висновки:

1. Іноземний туристопотік. Згідно з даними наведеної таблиці, найбільш популярною метою відвідування іноземними туристами Одеського регіону є дозвілля і відпочинок, що властиво й загальному туристопотоку в цілому. Росте зацікавленість серед іноземців налагодженням ділових контактів з одеськими бізнесменами, і, хоча подорожі з діловими цілями звичайно відбуваються на індивідуальній основі, можливо й без залучення туристичних фірм, але протягом останніх трьох років обсяг туристопотоку зі службовими цілями, обслугованого ліцензіатами, виріс майже у 2 рази. Подорожі з лікувальною метою не користуються популярністю у іноземних туристів, про що свідчить більш ніж скромна їхня частка - 1% від загального іноземного туристопотоку, і скорочення майже в 3 рази в 2007 р. у порівнянні з 2006 р. Практично ніхто з іноземних туристів не приїжджає в Одеський регіон зі спортивно-оздоровчими й спеціалізованими цілями, що вказує на відсутність умов для здійснення подібних поїздок.

2. Зарубіжний туристопотік. Згідно з даними таблиці, найбільш популярною метою подорожі серед закордонних туристів, як і іноземних, є дозвілля і відпочинок, з тією лише різницею, що в цьому випадку спостерігається постійне збільшення туристів в абсолютному вираженні (на 14 тис. за 3 роки), що відсутнє серед іноземних туристів, чисельність яких скоротилася у 2006-2007 рр. більш, ніж на 4 тисячі. Найменш популярною ціллю подорожі є спортивно-оздоровча, показники якої незначні й знизилися в 10 разів. Кількість зарубіжних туристів із діловими цілями практично незмінна протягом 3 років і становить 5% закордонного потоку. Цікава деталь – поїздки з лікувальною метою серед зарубіжних туристів користуються найменшим попитом, навіть у порівнянні з іноземними туристами, що може пояснюватися здійсненням їх на індивідуальній основі, тобто без залучення туристичних фірм. Спеціалізований туризм – єдина мета, що представлена тільки серед українських туристів, що виїжджають за кордон – займає в закордонному туристопотоці незначне місце – 0,6%.

3. Внутрішній туристопотік. Найбільш популярними цілями подорожі для внутрішніх туристів є дозвілля і відпочинок, а найменш популярною – спортивно-оздоровча, хоча у 2007 році вона була поширена практично тільки серед вітчизняних туристів. Спеціалізований туризм як ціль подорожі ніяк не представлений серед внутрішніх туристів, також як і серед іноземних, що є істотним недоглядом туристичних фірм, тому що тільки

«Гуморина» і «День народження Одеси» забезпечують більше 7% туристопотоку, що прибуває в Одеський регіон.

Кількість *екскурсантів*, що відвідали нашу область, надто менше загальної чисельності туристів (73,8 тис. осіб проти 132,9 тис. туристів за даними 2007 року), що свідчить як про недоліки в роботі туристичних фірм з організації екскурсій, так і вказує на недосконалість системи обліку екскурсіводів і гідів-перекладачів, у результаті чого відомості офіційної статистики не відповідають дійсності.

На підставі даних таблиці чітко простежуються кілька основних тенденцій розвитку туризму в Одеському регіоні:

1. *Структурні зрушення в загальному туристопотоці на користь зарубіжного туризму.* Хоча в цей час іноземний туристопотік має чисельну перевагу, однак протягом минулих трьох років (2005 - 2007 рр.) відбулися істотні зміни в структурі загального туристопотоку - частка іноземного туризму зменшилася на 6 пунктів (з 45% до 39%), а питома вага зарубіжного туризму значно збільшилася (з 25% до 34%), при майже незмінних значеннях внутрішнього туристопотоку. Дана обставина вказує на істотні структурні зрушення в Одеському туристичному регіоні, що традиційно вважався рецептивним, і пояснюється більше значним збільшенням темпів росту закордонного туризму, частка якого в загальному обсязі туристопотоку зростає. За минулі 3 роки іноземний туристопотік збільшився в абсолютному вираженні на 3,5 тисячі туристів, а зарубіжний - на 16,2 тисячі, за рахунок чого й відбувся основний перерозподіл їхніх часток, тому що зміна внутрішнього туристопотоку у відсотковому відношенні незначна.

2. *Вузька цільова спрямованість туристопотоку* - основною метою відвідування при будь-якому виді туризму є дозвілля і відпочинок. На подорожі, зроблені з даною метою, доводиться 88,5% всіх поїздок, організованих туристичними фірмами Одеського регіону. Дана цифра істотно відрізняється від показників Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), де на відпочинок і розваги в масштабах світового туристичного ринку доводиться 50% [2]. Крім того, у 2007 році помітно збільшилося число туристів, що прибувають із діловими цілями в Одеський регіон, питома вага яких становить майже 7%, однак також відрізняється від світових показників - 16%, за даними UNWTO [2].

3. *Уповільнення темпів росту по всім цілям подорожей.* Негативним є те, що протягом трьох років відбулося вповільнення темпів росту туристичних поїздок з метою дозвілля і відпочинку, з іншими цілями, зі спеціалізованими цілями, однак дане вповільнення відносних показників спостерігається при постійному збільшенні їхніх абсолютних значень.

4. *Абсолютне зменшення чисельності іноземних і внутрішніх туристів, що прибувають із лікувальною метою.* Навіть у структурі загального туристопотоку явно

простежується тенденція зменшення туристів, що роблять поїздки з метою лікування. Так, у 2007 році відбулося скорочення туристопотоку в 2 рази в порівнянні з рівнем 2006 р., що вказує на негативну тенденцію як у розвитку санаторно-курортної бази, так і у відсутності системи соціального туризму, яким раніше славилася наша країна.

5. *Недостатнє охоплення туристів екскурсійними послугами.* Кількість екскурсантів розподілялося по досліджуваних роках нерівномірно: в 2006 році їх на 5,7 тисяч менше, ніж у 2005 році, однак у 2007 році досягнуто їхній кількісний ріст (на 10,5 тисяч вище, чим у 2005 році), що на 28% більше, ніж у 2006 році. Крім того, кількість іноземних і внутрішніх туристів у розрізі усього досліджуваного періоду постійно перевершує кількість екскурсантів. Якщо припустити, що основний туристопотік у наш регіон прибуває без посередництва ліцензіатів, тобто він значно більше зазначеного в статистичних даних форми 1-ТУР, і «неорганізовані» туристи теж можуть користуватися екскурсійними послугами, то дана обставина вказує на негативну роботу туристичних фірм із надання екскурсійного обслуговування.

Загальна кількість туристів Одеського регіону, обслугованих ліцензіатами, зросла за три роки на 24,5 тисячі осіб, або на 22,7%, однак темпи росту туристопотоку також уповільнилися.

Туристичним фірмам Одеського регіону варто звернути увагу на пропозицію послуг спортивно-оздоровчого характеру, розширити асортимент послуг для ділових туристів, і для тих, хто прибуває з іншими цілями. На жаль, видом туризму, по якому відбулося зменшення кількості прибуттів туристів, є лікувальний, хоча Одеський регіон з давніх часів мав славу санаторно-курортної місцевості. Для залучення туристів в Одеську область також необхідно прикласти чимало зусиль по вдосконалюванню матеріально-технічної бази засобів розміщення, підприємств харчування, транспорту; підвищити рівень сервісу у всіх ланках індустрії туризму; привести у відповідність відому формулу «ціна = якості обслуговування».

Література:

1. Статистична інформація з офіційного сайту Державної служби туризму і курортів України // www.tourism.gov.ua
2. UNWTO World Tourism Barometer. - Volume 6. - №3. - October 2008 // www.world-tourism.org
3. Статистична довідка за формою 1-ТУР «Звіт про діяльність туристичної організації» за 2005 - 2007 роки // Матеріал, підготовлений Головним управлінням статистики в Одеській області (за замовленням).